

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛІЯ КЛАСИЧНОГО ПРИВАТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У М. КРЕМЕНЧУК

Кафедра логістичного менеджменту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА

Викладачка	Харченко Марина Валеріївна, доцент закладу вищої освіти кафедри логістичного менеджменту, кандидат економічних наук
Контактний тел.	<u>+38(067)98-99-207</u>
E-mail:	<u>atlanta1680@gmail.com</u>
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	<u>http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/2986</u>
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій викладача, <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм філія КПУ <u>http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/6151</u>

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Транспортно-експедиторська діяльність» є вибірковою для студентів бакалаврської програми спеціальності 073 Менеджмент (освітньої програми: Логістика). Згідно з навчальним планом денної форми навчання вивчення дисципліни заплановано на 7 семестр (4 курс).

Курс передбачає ознайомлення з особливостями вивчення економічних відносин, що виникають в економічному просторі логістики.

Об'єкт і предмет дисципліни: процеси планування, контролю та управління транспортуванням, раціоналізація товароруку, економічна ефективність транспортно-експедиційних послуг, предметом є загальні закономірності розвитку транспортно-експедиційної діяльності, особливості та тенденції управління і оптимізації роботи транспортної експедиції, пов'язаної з обслуговуванням споживачів.

Місце дисципліни у навчальному процесі: навчальна дисципліна входить до блоку вибірових компонент «Транспортна логістика»: дисципліна вивчається на основі базової загальноекономічної та правової підготовки студентів, міждисциплінарні зв'язки: ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення таких навчальних дисциплін: «Основи логістики», «Основи пасажирських і вантажних перевезень», «Економіка логістики»,

«Логістична інфраструктура», забезпечує базу для засвоєння матеріалу з навчальних дисциплін «Планування логістичної діяльності», «Логістичний менеджмент», «Комерційна діяльність на транспорті» та інші.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; практичні заняття, а також консультації.

Практичні заняття передбачають: при проведенні практичних занять за всіма темами передбачено організувати бесіди по окремих питаннях теми, що розглядається на занятті, порівнювати теоретичний матеріал з реальними подіями, що стосуються транспортно-експедиційного супроводу вантажів, що відбуваються у світі та Україні, обговорювати найоптимальніші шляхи виходу із скрутних положень за різних економічних умов, що панують у суспільстві.

При вивченні дисципліни використовується метод презентації. Для участі в такому практичному занятті студенти готують інформацію щодо різних тем дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність», та презентують на практичному занятті.

При проведенні практичних занять передбачено здійснювати аналіз реального стану організації та використання логістичного підходу на підприємствах в Україні, проводити різні розрахункові роботи з метою засвоєння основних методів, що дасть можливість здобувачам вищої освіти якомога більше наблизитися до реальної практики на підприємствах, моделювати ситуативні задачі, вирішувати тематичні задачі.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на практичних заняттях у формі усних відповідей, самостійних робіт, тестових завдань, розв'язання практичних завдань та підсумкових тематичних контрольних робіт.

Оцінка якості засвоєння навчальної дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність» включає проведення проміжного контролю, модульного контролю та складання підсумкового екзамену.

Для модульного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу, що вивчається під час аудиторних занять і самостійної роботи, передбачено проведення двох модульних контролів, порядок проведення та зміст яких наводиться в робочій програмі навчальної дисципліни з урахуванням наявних засобів діагностики. Для атестації студентів на відповідність їхніх знань з економіки логістики вимогам, викладеним в програмі навчальної дисципліни, а також в робочій програмі навчальної дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність» створюються фонди засобів педагогічної діагностики, які включають типові завдання, модульні контрольні роботи, тести тощо. Вони повинні забезпечувати об'єктивну оцінку знань, умінь та рівнів набутих компетенцій з освітньо-професійної програми: Логістика.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 7 семестру здійснюється у формі письмового заліку.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 120 год., у т. ч. 48 годин аудиторних занять і 72 години самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 4.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
4	120	48	32	-	16	72

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/ вибіркова
4	7	професійна	вибіркова

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність» є: формування у майбутніх спеціалістів теоретичних знань і практичних навичок в області організації, створення і оптимізації систем транспортно-експедиційного обслуговування перевезень вантажів.

Завдання навчальної дисципліни

- набуття студентами теоретичних знань та організаційних основ організації перевезень вантажів;
- засвоєння понятійного апарату транспортно-експедиційної діяльності;
- набуття вмінь щодо керування технологічними процесами перевезень;
- формування комплексного підходу до організації і здійснення процесу транспортно-експедиційного обслуговування.
- вивчення інтеграційних процесів, що забезпечать оптимізацію руху матеріальних потоків, вищим рівнем яких є логістизація бізнесів.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- українське і міжнародне законодавство, пов'язане з транспортно-експедиційною діяльністю;
- технологію і організацію транспортно-експедиційного обслуговування;
- методiku складання узгоджених графіків доставки продукції споживачам;
- систему документообігу при здійсненні транспортно-експедиційного перевезень;
- види і структуру маршрутів доставки вантажів.
- правила перевезень на різних видах транспорту;
- методiku вибору розподільчого складу;
- методи організації транспортно-експедиційного обслуговування;
- основні системи обслуговування.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- користуватись законодавчими, нормативно-правовими джерелами інформації відносно транспортно-експедиційної діяльності;
- оформляти товарно-транспортну та іншу документацію відносно транспортно-експедиційної діяльності;
- застосовувати знання про транспортно-експедиційну діяльність при укладенні договору транспортно-експедиційного обслуговування;
- забезпечувати оптимальне транспортно-експедиційного обслуговування;
- аналізувати маршрути доставки товарів для виявлення найбільш доцільного з них;
- розробляти план доставки з урахуванням вимог замовника;
- аналізувати ризики, що можуть виникнути в процесі доставки товарів та

розробити запобіжні заходи.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент освіти програма: Логістика вивчення дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність» сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Оперативне і тактичне управління логістичними процесами підприємства, організація комплексного логістичного обслуговування споживачів, організація операційної логістичної діяльності

Загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 14. Здатність працювати у міжнародному контексті.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 16*. Уміння налагодити стосунки в колективі та команді на основі ефективного інформаційного обміну при здійсненні логістичних операцій в ланцюгах постачання.

ЗК 17*. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення та спроможність забезпечувати їх правомірність з позиції соціальної відповідальності.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

СК 9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

СК 10. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.

СК 11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

СК 16*. Здатність ставити і вирішувати завдання із синхронізації, координації та інтеграції логістичних процесів у функціональних областях логістики.

СК 17*. Здатність визначати, планувати, організовувати та контролювати операційну логістичну діяльність в ланцюгах постачання (операції транспортування, вантажопереробки, зберігання, сортування, маркування, консолідації, митного оформлення, інформаційної підтримки тощо).

СК-18 Здатність планувати, організовувати та контролювати операційну логістичну діяльність в ланцюгах поставок (операції транспортування, вантажопереробки, зберігання, сортування, маркування, консолідації, митного оформлення, інформаційної підтримки тощо).

СК 19*. Здатність організації постачання матеріальних ресурсів, збуту готової продукції, управління запасами та логістичної підтримки виробничих та допоміжних процесів.

СК 20*. Здатність забезпечувати рух товарів на основі прийняття оптимальних управлінських рішень щодо вибору інформаційних систем.

Програмні результати навчання:

РН 4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень

РН 5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

РН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.

РН 13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами.

РН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

РН 18.* Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій у сфері управління логістичною діяльністю та ланцюгами постачань.

РН 19.* Демонструвати здатність застосовувати логістичний інструментарій для оцінюванні діяльності транспортних, транспортно-експедиційних і логістичних підприємств.

РН 20*. Здатність здійснення оптимізації організаційно-технологічних аспектів управління закупівлями матеріальних ресурсів, логістичної підтримки виробничих процесів, збуту готової продукції, управління запасами, транспортування і вантажопереробки, складування та логістичного сервісу.

РН 21*. Використовувати навички володіння інформаційними технологіями та інформаційними системами, методиками електронного документообігу для управління логістичними процесами та ланцюгами поставок військових та спеціальних операцій в режимі реального часу, релокації виробництва продукції.

РН 22*. Здатність застосовувати знання концептуальних засад логістики, специфіки логістичної діяльності підприємств різних галузей економіки для відбудови транспортно-логістичної інфраструктури країни і налагодження альтернативних шляхів постачання товарно-матеріальних цінностей у виробництві, транспорті та агропромисловому секторі економіки.

РН 23*. Здатність запроваджувати методи оптимізації управління логістичними проектами, використовувати інструменти логістичного забезпечення з проведенням гуманітарної допомоги, а також ефективного управління міжнародними ланцюгами постачання необхідних для перемоги матеріалів та техніки.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Тема №1. Загальна характеристика транспортно-експедиційної діяльності.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Види транспортно-експедиційних послуг. 2) Завдання, обов'язки, права та відповідальність експедитора. 3) Кваліфікаційні вимоги щодо посади «Експедитор з перевезення вантажів». 4) Сутність транспортно-експедиторської діяльності. 5) Основні напрямки транспортно-експедиційних послуг. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм.
Тема №2. Правові аспекти транспортної експедиції.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Законодавчі правові акти регулювання ТЕД. . 2) Оформлення міжнародного договору

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
			транспортно-експедиційного обслуговування. 3) Міжнародні організації які регулюють ТЕД. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм.
Тема №3. Специфіка діяльності транспортно-експедиційних підприємств.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Характеристика рівня якості експедиційного обслуговування. 2) Характеристика функціональних задач виробничої сфери транспортно-експедиційного обслуговування. 3) Основні етапи вибору раціональної форми організації транспортно-експедиційного обслуговування. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм.
Тема №4. Організація діяльності транспортно-експедиційних підприємств.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Маршрутизація перевезень. 2) Методика складання узгоджених графіків доставки продукції споживачам. 3) Етапи виконання транспортно-експедиційного обслуговування. 4) Технологічний процес комплексного еталонного транспортно-експедиційного обслуговування. 3. Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 1- 4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ			
Тема №5. Технологічний процес транспортно-експедиційного обслуговування.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Суть і основи організації інтегрованих Методика вибору раціональної форми організації транспортно-експедиційного обслуговування підприємств і організацій. 2) Методика визначення доцільності використання залізничного й автомобільного транспорту у вантажних перевезеннях.. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема №6. Транспортно-експедиційне обслуговування підприємств та організацій в умовах ринку.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Особливості функціонування служб транспортного сервісу в ринкових умовах. 2) Транспортно-експедиційні посередники. 3) Асоціація міжнародних експедиторів України (АМЕУ).

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
			3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема №7. Транспортно-експедиційне обслуговування небезпечних перевезень вантажів.	4	-	1. Опрацювання лекційного матеріалу 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1. Міжнародне законодавство щодо перевезення небезпечних вантажів. 2. Правила перевезення небезпечних вантажів водним видом транспорту. 3. Хто несе відповідальність за нестачу чи псування вантажу внаслідок несправності упаковки чи пошкодження самого вантажу? 4. Правила перевезення небезпечних вантажів повітряним видом транспорту. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки
Тема №8. Транспортно-експедиційне обслуговування населення.	4	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Структура мережі транспортно-експедиційного обслуговування населення. 2) Класифікація і характеристика транспортно-експедиційних послуг населення. 3) Технологія виконання основних послуг міських і приміських перевезень вантажів населенню. 3. Підготовка до практичного заняття, виконання домашніх завдань, опрацювання першоджерел та навчальної літератури; виконання індивідуального завдання, підготовка реферату, проходження тестування на сайті підтримки навчальних програм. 4. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм. 5. Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 5- 8
Залік		2	
Всього	32	16	

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Транспортно-експедиторська діяльність» використовуються наступні види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на практичних заняттях, перевірки виконання тестових завдань, модульних контрольних робіт тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та практичного заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі письмового заліку

відповідно до графіку освітнього процесу шляхом визначення ступеню засвоєння студентом навчальної дисципліни за результатами виконання обов'язкових завдань поточного (модульного) контролю.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ». Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи												Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	P	МКР 1	T5	T6	T7	T8	P	МКР 2	100
5	5	5	5	15	15	5	5	5	5	15	15	

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		Для заліку, курсового проєкту (роботи), практики	для екзамену
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вакуленко К. Є. Управління міським пасажирським транспортом : навч. посібник / К. Є. Вакуленко, К. В. Доля, Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 257 с.
2. Габрієлова Т.Ю., Литвиненко С.Л., Яновський П.О. Транспортно-експедиторська діяльність – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 184 с.
3. Давідіч Ю.О. Конспект лекцій з дисципліни «Ефективність транспорту». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 74 с.
4. Запара В.М., Продашук С.М., Кравець А.Л. Транспортно-експедиторська діяльність: навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2017. – 214 с.
5. Транспортне право: Навч. посібник / О.В. Лаврухін, А.О. Ковальов, С.М. Продашук та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2015. – 189 с.
6. Транспортно-експедиторська діяльність: навчальний посібник / С. Л. Литвиненко, Т. Ю. Габрієлова, П. О. Яновський, Г. І. Нестеренко. — Київ: Кондор, 2016. — 184 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

7. Господарський Кодекс України. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> .
8. Закон України «Про автомобільний транспорт». – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2344-14> .
9. Закон України «Про страхування». – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> .
10. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність». – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1955-15> .
11. Закон України «Про транзит вантажів». – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/1172-14>.
12. Європейська угода, що стосуються роботи екіпажів транспортних засобів, що провадять міжнародні автомобільні перевезення (ЕСТР / UNECE). Багатостороння угода від 01.07.70 р. – URL: <http://search.ligazakon.ua>.
13. Кодекс торговельного мореплавства України. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/176/95-ВР> .
14. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ/CMR). Багатостороння угода від 19.05.1956 р. – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_234 .
15. Міжнародна конвенція про безпечні контейнери. – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU73K03U.html .
16. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року (МДП/TIR) / Багатостороння угода від 14.11.1975 р. – URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_012 .
17. Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1040-04> .
18. Г. І. Кириченко, О. Г. Родкевич. – К.: ДЕТУТ, 2011. 153 с. – URL: http://lib.detut.edu.ua/files/uzt/Kafedra_UPP/479.pdf .
19. Чернецька-Білецька Н. Б. Транспортно-експедиторська робота на залізничному транспорті: Навчальний посібник / Чернецька-Білецька Н.Б., Кущенко О.В., Шворнікова Г.М. – Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2013. – 247 с. – URL : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream>
20. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>